

„uvjerenje“. Ali se nažalost uobičajilo pod „kršćanski“ razumijevali nešto, čega nema u svijetu, što je samo u glavama ljudskim, što je tobože zajedničko svim kršćanskim crkvama. Uistinu pak takav „kršćanski svjetovni nazor“ nije više kršćanski. I na takovoj fantastičkoj tvorevini grade ljudi politiku, znanost, umjetnost, odgoju pojedinaca i naroda, itd. Koje dakle čudo, ako na „kršćanskom svjetovnom nazoru“ nastaju čudne kršćanske zgrade: kršćanski socijali, kršćanski demokrati, kršćanski nacionalci, kršćanski esteti, kršćanski literati, itd.

U tim imenima ima mnogo svega: i socijalizma i demokratizma i nacionalizma i estetizma i literatstva, svega, baš svega; samo kršćanstva malo, vrlo malo, ili da pravo kažemo ništa, jer je pravo kršćanstvo nedjelivo, od njega ne smije da otpadne ni jedan jota, nijedan zarez.

I ako jedan jota otpane, više nemamo pravo kršćanstvo, ono Kristovo, koje je ustanovljeno, da se po njemu čovječanstvo spasi, oslobodi od grijeha i zadobije vječno blaženstvo.

2. Druga je neprilika s „kršćanskim svjetovnim nazorom“, što se pod njim obično razumijeva samo skup ideja, misli; baš onako, kako se i u kojem filozofskom sistemu nalazi skup nazora. Razumije se, da takav „kršćanski svjetovni nazor“ nema nikakova posla s ljudskom voljom, s ljudskim djelovanjem. — Takav „kršćanski svjetovni nazor“ stvar je vrlo lagodna; pod njegovom kapom može se i neznabožački živjeti i raditi. Tako je historija doživjela, da su ljudi okupljeni pod zastavom „kršćanskog svjetovnog nazora“ i stojeći na „kršćanskoj bazi“, nesamo nekršćanski živjeli i radili već i nekršćanski mislili. I svijet je stao i gledao te čudne ljude.

Kršćanstvo nije samo ideja, ono je život, živi organizam, kome je Krist nevidljiva a Papa vidljiva vrhovna glava. Kršćanin je član jedne, svete, katoličke i apostolske Crkve. Kršćanin je ud tajanstvenog tijela Kristova. Kršćanski život je život u Crkvi i po duhu Crkve; kršćanski rad je rad u Crkvi i po duhu Crkve, ili kršćanski život je obnavljanje života Kristova, kršćansko djelovanje je Kristovo djelovanje, kršćansko mišljenje je Kristovo mišljenje.

Ostavimo blijedi, neodređeni, prazni „kršćanski svjetovni nazor“ a prigrlimo živo Kristovo kršćanstvo, ostvareno jedino u rimokatoličkoj Crkvi.

DOPIS,

Praha, 16. I. 1921.

Možda će Vaš zanimati koja riječ o prilikama katolicizma u češkom narodu, koji je nadaleko ozloglašen kao tobožnji protivnik katoličke Crkve

Iako ima nešto istine u tome mišljenju o protukatoličkom držanju češke javnosti, ipak valja imati na umu, da pokraj trule protuvjerske inteligencije i socijalističkih masa postoji i zdrava katolička jezgra. Taj dio češkoga naroda, koji pristaje uz katoličku vjeru, natkriljuje možda svojom vjerskom svijesti i mnoge evropske narode, koji su već visoko digli barjak katolicizma.

Osobito su dakle razvite dvije skrajnosti: na jednoj strani goropadni i zagriženi dušmani vjere i Crkve, a na drugoj strani vatreni katolici. Nesreća je češkoga naroda, što mu je upravo inteligencija odgojena u skrajnoj mržnji na katolicizam. U prvom je redu tome kriva protuvjerska struja, koja se u prošlom stoljeću uvukla u češku znanost, napose u filozofiju. Čitav niz profesora na češkoj univerzi navijestio je boj rimskoj, Kristovoj Crkvi i stao odgajati svoje slušače u tome duhu. No ima još i dubljih uzroka te pojave: u tradiciji češkoga naroda živi uspomena na krivovjerca Jana Husa, čiju je nauku dakako kat. Crkva odsudila. No kako je tada upravo Hus zastupao i češke nacionalne interese protiv Nijemaca, to su protivnici katoličke Crkve upotrebili tu priliku, da ocrne Crkvu, da je ona odsudila Husa samo zato, jer je bio Čeh. Stara pjesma! Ta i mi slušamo dnevno u našoj štampi, kako Vatikan progoni Slavene, dok se talijanska protuvjerska štampa obara na papu, što svuda prot. žira Slavene, itd. Takvim klevetanjem katol. Crkve poslužili su se i češki bezvjerci i stali se protiv nje boriti tobože u ime čeških narodnih interesa. I uspjeli su! Kolika mržnja vlada protiv Crkve svjedoči značajni događaj, koji se nedavno zbio, kad su liberalci povelj demonstracije protiv katoličke Crkve. Tom su prigodom demonstranti sa historijskoga vltavskoga mosta srušili u rijeku stari spomenik sv. Ivana Nepomuka. Spomenik je stajao na istome mjestu toga mosta, odakle je pred 500 godina nasilni kralj Věceslav dao sunovratiti toga velikoga muža u Vltavu, gdje je on u valovima poginuo. Tim su barbarskim činom hijeli liberalci pokazati, da češki narod ima samo jednoga svetoga Ivana, t. j. krivovjerca Jana Husa. Kao obično, tako su i nakon ovoga nedjela katolici stisnuli zube te sada čekaju čas, kada će vlastitim silama izvojsiti oslobođenje vjere i Crkve. Na to se češki katolici danas na svim linijama spremaju. Sve, što katoličkim misli i osjeća, skuplja se u katolički tabor. Osobito je važan pokret katoličkih srednjoškolaca, koji rapidno napreduje. Katoličkih akademičara svjeto mjaka ima u Prahi oko 150, te izdavaju znanstveni mjesečnik „Život“, koji je po općem priznanju natkrilio sve češke liberalne časopise i zauzimalje odlično mjesto među evropskim katoličkim listovima.

Najteža je borba čeških katolika o novinstvo. Židovi, bankari i kapitaliste uzdržavaju silnu protukatoličku štampu. Ta liberalna štampa i jest najtvrdi orah čeških katolika. Ipak je novi češki katol. dnevnik „Lid“ stekao u kratko vrijeme golemi broj od 30.000 pretplatnika.

Ima i mnogo drugih pojava, iz kojih se smije s pravom zaključiti da unatoč bjesomučnom nastojanju mračnih i natražnih elemenata stvar katolička kreće na bolje. Eno n. pr. od koje tri tisuće svećenika čeških došao je nedavno na kongres narodne t. zv. crkve 71 svećenik. Zlodusi češkoga naroda Farsky i Zahradnik gube sve više pristaša, dok im je stra-

načko glasilo sa 15.000 pretplatnika spalo na 3000. U drugu ruku diže se neprestano snaga udruženju vjernih katoličkih svećenika, koji osnovaše svoj: „Svećenički klub pučke stranke“. Danas okuplja ova ugledna organizacija oko 1500 članova, a svrha joj je: 1. da radi oko širenja češke pučke stranke, 2. da podupire socijalne, političke i ekonomičke organizacije, 3. da brani prava Crkve, probitke klera u političkom životu, a sve ovo u skladu s episkopatom. Klub organizuje pokrajinske svećeničke sastanke i pastoralne konferencije, koje veoma uspješno utječu na razvoj katoličke akcije.

Iznenadit će Vas možda, ako Vam kažem, da je u češkoj Prahi vjerski život bolje razvijen, nego li na pr. u Zagrebu. Crkve su pune vjernika. Napose se ističe velik broj muškaraca u crkvama, dok kod nas toga nema.

Kako vidite, češki se narod vraća Kristu i trga nadčovječnim naporima okoye, u koje ga je sapeo stoljetni neprijatelj vjere i Crkve.

A. Cepulić, cand. med.

Pabirci.

Borba oko modernog sveca¹⁾.

Ne vodi se ona ni oko sv. Franje Asiškoga ni oko sv. Vinka Paulskog, nego oko patrijarke, oca i naših domaćih bezvjeraca, nedavno preminuloga Ernsta Haeckela.

Njegovi se učenici međusobno posvadiše. Dva se doktora baš ljudski u koštac uhvatiše: dr. A. Heilborn i profesor dr. K. Plate. Heilborn spočitava mu kao negdašnjem Haeckelovu učeniku, a sadašnjem njegovu nasljedniku u upravi prirodoslovnog muzeja, da je dr. Plate ogorčao zadnje godine Haeckelova života. Haeckel se tužio Heilbornu još u jeseni godine 1909. veleć mu: „Za svog dugog života i rada dosta sam ih teških preturio, ali nigda težih nego u ovoj zadnjoj godini, kad sam se morao da odrećem i službe i svog savjetništvu darovanog prirodoslovnog muzeja“.

Dr. Plate je bio tako smion, da je svome bivšem učitelju Haeckelu, a u svojstvu novog direktora, ovu lekciju bezobzirno očitao: „Danas, od prvog

travnja ja sam sâm direktor muzeja, a Vaša je dužnost mojim se nalozima bezuvjetno pokoravati“. Po priznanju Haeckelovu, ovo ga je duševno i tjelesno porazilo, pak je izjavio, da se nakon gorkog iskustva povlači s javnog poprišta, te da se priklanja majci prirodi, da kod nje utješnja traži.

Izgleda, da ni bezvjerski svetac u čitavoj ovoj aferi nije tako nevina dušica bio, kako dr. Heilborn pomišlja. Dr. Plate optužio je Heilborna za uvredu poštenja, pri čem je kazao, kako je za uprave Ernesta Haeckela iz knjižnice faliło knjiga u predratnom iznosu oko 5200 (pet hiljada dvjesto) maraka. Haeckel je na troškoye zavoda kupovao svu silu knjiga i brošura i svojim ih prijateljima i sumišljenicima dijelio. Mnogo je djela na račun instituta pribavljao, pak ih u svoju privatnu knjižnicu uvrštavao. I ona djela, koja je uz pismenu primnicu iz zavodne knjižnice uzimao, teško ih je ili nikad na trag vraćao. Kad su Haeckela na ovo vrlo oprezno upozorili, on se je tobože teško uvrijedio.

Haeckel nije imao na muzej onoga prava, koje si je prisvajao. Istina, on je iznio misao o njegovu osnutku, ali

¹⁾ Wissen und Glauben, XVIII g., br. 9. (1920.) Dr. S. Killermann: Haeckel als Idealmensch.